

De bevrijding van Ophoven

uit het dagboek van Hilarius Peeters Minderbroeder-franciscaan

Met de invasie van de geallieerden in Frankrijk herleefde onze hoop op een spoedige bevrijding. Toch duurde het aanvankelijk nog erg lang. "t Wilde in Frankrijk nog maar niet genoeg vooruit, althans `zo oordeelde de grote massa. In de maand augustus kwam er echter al en flinke vordering tot standen de septembermaand zou ook in Nederland weer vrijheid en blijheid brengen: hiervan was iedereen overtuigd. Maar hoe zouden we onze vrijheid terugkrijgen? Zou het een "Ende mit Schrecken" worden? Dat zal hier in het kort beschreven worden maar dan zeer beperkt: n.l. wat we hier in Ophoven-Sittard hebben meegemaakt vanaf 1 september.

De eerste morgen van september begon het al met luchtalarm. Hadden we in de afgelopen weken al meerdere malen luchtalarm gehad, van nu af zou zich dit iedere dag herhalen en dikwijls zelfs meerdere malen per dag, tot tienmaal toe. Om 9 uur 1 september ging dan de sirene weer en een ogenblik later zagen we de Engelse jagers al in getale van 10 boven ons klooster cirkelen. Wat kwamen die zoeken dachten we. Maar al heel gauw was dit duidelijk. Er stond een lange trein nog geen 100 meter van ons huis en hier hadden ze het op gemunt. 't Was prachtig om te zien, hoe die achter elkaar daar kwamen aanvliegen, een flinke duik maakten en dan de mitrailleurs deden knetteren. In tijd van een kwartier was de locomotief doorzeefd met kogels. Om 10 uur pas was het weer stil in de lucht, maar nog steeds werd er geen signaal "veilig" gegeven. Men vreesde n.l. dat de grote gashouder van de mijn Maurits, die ook geraakt was en in brand stond, zou ontploffen. De mensen van Lutterade waren al allemaal teruggetrokken van de mijnen. Angstig en gejaagd kwamen ze hier in Ophoven, sommigen met de voornaamste kledingstukken en proviand bij zich. Maar gelukkig bleef het bij die angst want om 12 uur ging de sirene met "veilig". Nu konden we ramen en deuren die met het oog op die geweldige ontploffing allemaal opengezet waren weer sluiten. Zoals reeds gezegd was dit slechts een van de vele keren dat er luchtalarm gegeven werd.

De Engelse jagers bleven nu iedere dag hier locomotieven, treinen, het station, Wehrmachtswagens etc. Beschieten. Zondag 3 september was het hier geweldig druk op de weg: zonder onderbreking bleven de Duitse legerwagens en auto's en rupswagens voorbijtrekken. "t had er alle schijn van een massale terugtocht; de geallieerden waren toen nog geen 150 km van Sittard verwijderd. Zoals we spoedig vernamen, was het inderdaad een terugtocht van het Duitse leger. Dagen achtereen trokken ze hier voorbij. Maar waar wilden ze heen en wat was hun doel? Alles ging hier van Sittard af naar Tudderden, de eerste plaats op Duits gebied. Ja, ze wilden naar "die Heimat zurück". Vanaf de Duitse grens tot in Ophoven toe stond het 's avonds vol wagens en tanks: de grens van hun vaderland was nog gesloten: ze mochten niet binnen. Daarvandaan die lange rij tot hiertoe. 's Nachts om 12 uur echter ging ze openen mochten ze binnentrekken. De hele nacht door en ook de volgende dagen ging het nu door. Het was een ordeloze terugtocht. Van legerverband was geen sprake. Een vlugschrift dat hen bereikte van generaal Jodel maande hen aan zich zo spoedig mogelijk met hun legerleiders in verbinding te stellen voor een reorganisatie van het leger en om de moed niet te laten zinken ondanks de grote nederlaag die ze in Frankrijk en België al geleden hadden. Overal was inkwartiering; hier in het klooster zijn we daar gelukkig vrij van gebleven. 's Nachts hebben ze wel meerdere keren aangeklopt maar onze portier liet ze maar kloppen en bellen. Om 3 uur 's nachts reden nog een paar wagens onze tuinpoort binnen en stelden zich daar onder de bomen op. Ons patronaat echter, tegenover ons

gelegen, bleef niet vrij. Behalve Duitse soldaten hebben daar ook nog vele krijgsgevangenen gelegen. Met het Duitse leger kwamen nl ook de Duitse krijgsgevangenen mee, d.w.z. door de Duitsers. Het was een zielige vertoning, zo'n groep voorbij te zien trekken gevangengenomen. In grote troepen trokken deze ook naar Sittard. Uren achtereen hadden zij gelopen, te voet. Sommigen liepen op schoenen, anderen op klompen, sommigen op één schoen of één klomp en anderen zelfs blootsvoets met geheel bebloede voeten. Er waren erbij die er zowat bij neervielen; al wat oudere mannen met een stok strompelden met de grootste moeite verder. Dinsdagmorgen kwamen zo een honderdtal bij ons in het patronaat aan: Russen en Afrikanen, uit Transvaal en Marokko enz. De arme kerels waren uitgehongerd vandaar dat onze Rector besloot een inzameling van levensmiddelen welk voorstel goede bijval vond bij de mensen. Een half uur later al kwamen de mensen van Ophoven van alle kanten aandragen met brood, aardappelen, tomaten enz. Deze krijgsgevangenen waren immers ook onze bondgenoten, onze vrienden. Nu konden zij zich eens echt tegoed doen aan het Hollands brood etc. "t Was mooi om te zien, die zwarte, pikzwarte Marokkanen, met hun witte tanden en dik-kroezelige krullend haar. We konden er ook mee gaan praten. Die Marokkanen waren zeer vriendelijk en hartelijk. Ze verstonden bijna allen Frans. De Russen verstonden niets als Russisch en aangezien wij deze taal in het geheel niet kenden konden we daar ook niet mee praten. Onder deze Russen waren vele katholieken. De volgende morgen waren er verschillende in onze kerk. Vele van hen waren al meer dan twee jaar krijgsgevangene. Drie dagen hebben ze in het patronaat gelegen. Op het einde van de week lag heel zuid Limburg vol Duitsers. Ondertussen waren de geallieerde troepen met grote vorderingen door België getrokken en lagen nu reeds voor de stad Maastricht. We hoorden hier reeds het donderen van de kanonskogels. Ook de stad was spoedig in handen van de Engelsen en Amerikanen. De eerste stad op Nederlands gebied was bevrijd. Nu waren wij aan de beurt, dachten we maar er ging een week en nog meer voorbij en nog steeds wachtten we tevergeefs. Dagen achtereen hoorden we het zware geschut reeds van kortbij, maar ze wilden maar niet vorderen. Vanuit Maastricht trokken ze naar Aken en van de andere kant vochten ze in België, op de hoogte van Sittard. Sittard lag nu tussen deze twee in, het smalste gedeelte van Limburg, dat grenst aan België en Duitsland, beide nog geen uur van ons verwijderd. Op zondag 17 september kwam er enige verandering; deze dag, een prachtig-zonnige septemberdag waren er reeds voortekenen van de komende gebeurtenissen. De hele dag door was de lucht vol Engelse jagers. Alles werd voorbereid voor Engelsen. Een tiental munitiewagens werd in brand geschoten; 's avonds viel nog een zware bom op de spoorrails, ca 150 meter van ons huis. Toen kwam de bewuste maandagmorgen. Om half negen kwamen al mensen naar onze schuilkelder. De Duitsers waren de kanonnen aan het opstellen in ons rectoraat; zij liepen druk heen en weer met hun helm op en stelden zich op voor de slag. Wat waren ze van plan? De Engelsen en de Amerikanen stonden in Geleen, 't eerste dorp naast Ophoven, werd er verteld. We gingen ook maar gauw onze voorzorgsmaatregelen nemen; alle ramen loszetten, proviand naar de schuilkelder enz.

Ongeveer half 10 klonken de eerste bulderende salvo's al door de lucht. De mitrailleurs begonnen te knetteren. We waren nog nauwelijks de kelder in of de mitrailleurkogels kletsten tegen onze muren en de eerste kogel vloog al door de ruiten naar binnen. Dit was echter nog maar een voorspel. Nu ging het pas voorgoed beginnen. Vlak bij ons huis waren op verschillende plaatsen kanonnen opgesteld, die nu allen in werking kwamen. De Amerikanen waren reeds dichtbij met hun tanks. Hun kanonkogels vlogen al over ons huis heen. Het huis dreunde; de muren schudden. Zo'n geluid had je nog nooit gehoord. Toen het

een ogenblik wat stiller was ging iemand eens even naar boven kijken; er was nog niets verwoest voor zover je kon zien. Maar de Duitsers zaten overal rond ons huis en in de tuin. Daar hadden wij enige weken geleden nog een paar schuilkelders gegraven, juist in die hete dagen. Het heeft ons heel wat zweetdruppels gekost. Ik heb nog spijt dat ik daaraan mee gewerkt heb want deze werden nu door de Duitsers benut in plaats van door de monniken zelf; deze Duitsers die nu vanuit de kuilen stonden te schieten. Na een ogenblik van stilte begon het weer opnieuw. De zon was nu door de nevelwolken heen gebroken en de in de lucht Engelse jagers konden nu ook met hun operaties beginnen. Als er nu maar geen bommenwerpers bijkomen dachten we want op bommen was onze schuilkelder niet berekend. De kelder die anders altijd bij luchtgevaar voor toevlucht plaats gebruikt was, hadden we die morgen niet kunnen betrekken omdat een Duitse munitiewagen, volgeladen met kasnonskogels juist vlak langs de kelder geplaatst was. Gingen die kerels maar uit onze tuin weg!

Na een uur ongeveer werd die munitiewagen gelukkig weggehaald; dit was al een grote opluchting maar rondom ons huis bleven de Duitsers zich maar opstellen en schieten. Bij een vluchtig openen van de kelderdeur zagen we dat op enige honderd meter afstand dikke zwarte rookkolommen opstegen. Achteraf bleek dit een Amerikaanse tank te zijn die door een Duitser met een pantservuist in brand gegooid was. Maar nu hoefden we ons hoofd niet meer naar buiten te steken want er werd nu zo heftig gevraagd dat je schedel niet meer veilig was. Met nauwelijks een minuut tussenruimte gingen nu de kanonskogels af. Een knal- een gesuis door de lucht- boem- daar was er weer een. 't Ging zo hard dat je telkens weer dacht: "wat zou er nu weer geraakt zijn?". Wat zal er van ons huis en kerk overblijven?"

"De toren van de kerk is geraakt" werd er geroepen. Twee jonge kerels, waarvan een 'n oud-soldaat, waren op verkenning geweest en midden tussen de kogels door kwamen zij nu bij ons de kelder binnen. Ook in de buurt waren al enige huizen getroffen. Het was nu ondertussen al middag geworden; er moest toch ook gegeten worden. Alles hadden we bij de hand en daarom werd er hier ook mee begonnen. Onze kok had 's morgens zijn soep al bijtijds opgezet en onder het schieten door ging hij nog eens af en toe naar zijn ketels kijken. Het was wel een beetje roekeloos van onze broeder maar achteraf waren we er hem erg dankbaar voor. De stemming in de kelder was heel goed en na het eten konden we er weer voor een paar uur tegen want we zouden er nog enige uren in moeten blijven. Het ging nog maar steeds door. Pater Rector stelde voor om de rozenkrans te bidden samen. Onder het bidden werd het wat stiller. "Het heeft toch wel goed geholpen" zeiden de mensen dadelijk, toen we klaar waren.

Het was inderdaad een tijdje wat stiller geworden maar toch waren we er nog niet doorheen. Al gauw begon het weer' de ene knal na de andere. Je kreeg de indruk dat ze het enkel op ons huis gemunt hadden. Het was nu onderhand 5 uur geworden en we gingen onze avondboterham maar eten. Tot ons aller opluchting werd het hoe langer hoe rustiger. Zo af en toe werd nog maar een schot gelost. Onze twee koeriers gingen nogmaals op verkenning uit en kwamen alweer spoedig terug met het verblijden nieuws, dat alle gevaar voorbij was. De Duitse kanonnen waar tot stilzwijgen gebracht door de Amerikaanse artillerie en jagers. De mensen kwamen reeds overal de schuilkelders uit. Gelukkig! Nu dan maar eens gauw gaan kijken wat er allemaal gebeurd was. Ons huis en kerk was aardig geraakt, maar het viel toch nogal mee. Alles stond in elk geval nog. Het torentje van de kerk hing aan flarden, een voltreffer had daar een aardige vernieling aangebracht. Een tweede voltreffer was in het dak van de kerk terecht gekomen. Beneden vanuit de kerk kon men naar buiten kijken. Een derde was in de nok van het klooster-dak beland en richtte een flinke

verwoesting aan in de zoldering van de gang hier in huis. Er waren wel een vijftig gaatjes van granaatsplinters in geslagen. Het was een echte ravage in huis. Een vierde was nog geen halve meter langs het raampje van de schuilkelder gekomen. We mogen van geluk spreken dat die niet naar binnen gekomen is. Een vijfde kwam midden tegen de muur van de kerk, zelfs geheel door de muur heen. De steenbrokken verbrijzelden een groot aantal pannen. Enige projectielen vond ik nog op de grond voor ons huis en in middenschip van de kerk. Het waren grote stukken van de kanonskogels. Verder was een groot aantal ruiten kapot en op de muren van het huis waren nog over sporen zichtbaar van de mitrailleurkogels. Het was dus alles tezamen nog goed afgelopen. Maar was het nu wel afgelopen? We zagen er nog niets van. Geen Amerikaan was er nog te zien. Algauw echter hoorden we verder op uitgelaten jubelkreten en de eerste rood-wit-blauwe vlag werd gehesen. Ja, daar was wat op komst. Op de weg langs het klooster kwam de eerste Amerikaan, daar waren onze eerste bevrijders. Heel voorzichtig, loerend achter alle hagen en muren, baande hij de weg der vrijheid. De mensen schreeuwden van plezier en zeiden dat er geen Duitsers meer waren. Maar zeer verstandig trok hij zich daar niets van aan en ging al loerend verder. Voor ons huis was de kruin uit de boom geschoten en deze lag nu midden op de weg. Met het geweer vooruit liep hij er heel voorzichtig heen, maar 't was veilig. Toen riep hij tot de anderen dat ze konden komen en nu volgden er al meer. Algauw kwamen ook de Amerikaanse tanks, al met oranje gesierd. Nu waren we vrij. Ze trokken door naar Sittard. Alles was nu weer op straat en ieder was gesierd met oranje. De driekleur wapperde reeds van de daken, behalve bij ons. We wachtten toch maar liever nog wat. Maar tot het donker was, bleven de Amerikanen over de weg trekken en er was bijna niemand meer die ook nog maar een ogenblik aan onze vrijheid twijfelde. De mensen wensten elkander geluk. Eindelijk vrij; we zijn ze kwijt!! Het was nu al donker geworden intussen. De zon was zelfs ondergegaan in een prachtige oranje gloed. De mensen trokken zich blij en tevreden in hun huis terug en wensten elkander een rustige nacht toe. Maar toen het half twaalf geworden was en we ons ook te ruste wilden begeven vonden we het toch maar het veiligste om ons legerstede in de schuilkelder op te slaan, want de doffe knallen klonken weer door de lucht. Om 1 uur ben ik echter toch maar eer naar boven gegaan want daar in de kelder kon ik de slaap niet vatten. De hele nacht is het verder ook weer tamelijk rustig geweest. 's Morgens om half zeven was alles even stil, je zag niets op straat. Ik ging daarom ook dadelijk de H. Mis lezen. Na de H. Mis, toen ik met mijn dankzegging bezig was, hoorde ik alweer drukte in huis. De mensen, die in de kerk zaten, liepen alweer naar onze schuilkelder. Ik begreep er niets van. Wat was het een ontgoocheling, toen we hoorden dat we nog niet vrij waren. Nog niet vrij?! De vlaggen waren alweer overal ingetrokken" Was hat das zu bedeuten, al die Fahnen" zo waren dew Duitsers bij de mensen gekomen. Neen, we waren nog niet vrij. De Duitse soldaten waren zich alweer aan het ingraven. Om half negen begonnen de mitrailleurs en het zwaar geschut alweer. Nu maar weer de kelder in. De teleurstelling van de mensen was geweldig. Twee uurtjes hebben we daar weer in de kelder doorgebracht maar toen scheen Ophoven dan ook volkomen geruimd te zijn.

We konden weer naar buiten en nu gingen de vlaggen weer voor goed uit. Het was dus niet zo erg als we ons hadden voorgesteld. Er waren nl een honderdtal soldaten overgebleven in Ophoven de vorige dag, voornamelijk Hollandse SS., die zich nu weer opnieuw te weer stelden. In de namiddag waren er daar al 60 van gevangen genomen, nog enige doden en de rest ontvlucht. De vorige dag waren er meerdere Duitsers gesneuveld maar slechts één Amerikaan. Nu begon de echte feestvreugde. De Amerikanen werden met vreugde begroet.

's Avonds hoorden wij dat Sittards's oude burgemeester Coenders, alweer de Ambtsketen droeg. In de stad (Sittard) was het een drukte van belang. De mensen waren door het dolle heen; 't Was interessant om die Amerikanen te bekijken met hun schitterend oorlogsmateriaal. Dàt waren tanks! Ze reden gewoon door de hagen heen en een appelboom ging om als een lucifer. Op bijna iedere wagen zag je een antenne en een zend- en0-ontvangtoestel hadden ze tegelijk. Ze stonden gewoon te praten met de soldaten van andere wagens die elders in de stad waren-Draadloos. Dat was wat anders dan de Duitsers. De volgende dag, woensdag, was het weer een dag van feest. De witte garde was nu druk in actie. Overal zag je de wagens van de Witte garde rondrijden om de NSB-ers op te brengen. In de namiddag was het haarknippen op het bordes van het stadhuis. Nu volgde de eerste rustige nacht. Donderdagmorgen werden er nog 3 Duitsers gevonden in Ophoven. Zouden dit de laatste zijn? Het zware geschut van de Amerikaanse artillerie vuurde van hieruit nog de hele dag op de Duitse stellingen nabij Nieuwstadt. De mensen dachten aan geen gevaar meer. In de namiddag werden van de Duitse artillerie enige schoten als antwoord gegeven op het Amerikaanse vuur. Vier of vijf granaatkogels kwamen hier in de buurt terecht, waarvan een weer in Ophoven. Een pater van hier werd ontboden voor geestelijke hulp. Een oude man had er het leven bij moeten laten en verschillende anderen waren gewond. Dit was dan in het kort de geschiedenis van de bevrijding van Sittard Ophoven, mee van de eerste plaatsen van Nederland, die de oranje-vlag konden hijsen. Nu beseffen we pas wat het wil zeggen, bevrijd te zijn van onze onderdrukkers. Wij danken God dat we er met zijn allen zo goed afgekomen zijn, want het had heel wat slechter kunnen aflopen.

Wordt vervolgd

Met dank aan Jan Janssen uit Baarlo